

Opinnäytetyö (AMK)

Esittävä taide/ Musiikki

2022

lina Luukkonen

KUULOELINTEN POIKKEAVUUKSIEN JA SAIRAUKSIEN MERKITYS LAULUN- OPISKELUSSA JA –OPETUKSESSA

- Tapaustutkimus mikrotian vaikutuksesta laulunopiskelussa ja –opetuksessa

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Esittävä taide/ Musiikki

2022 | 34 sivua, 4 liitesivua

lina Luukkonen

Kuuloelinten poikkeavuuksien ja sairauksien merkitys laulunopiskelussa ja –opettamisessa

-Tapaustutkimus mikrotian vaikutuksesta laulunopiskelussa ja -opetuksessa

Opinnäytetyö on kirjallinen opetus tapaustutkimus, jossa tarkasteltiin mikrotian merkitystä ja vaikutuksia laulunopiskelussa ja opetuksessa.

Kirjoittaja avaa omakohtaisia kokemuksiaan kuuloelinsairaana musiikinopiskelijana ja laulunopettajana toimimisesta. Opinnäytetyössä on haastateltu kahta laulupedagogia, joilla on kokemusta kuuloelinsairaiden oppilaan opettamisesta.

Tapaustutkimuksessa kävi ilmi, että tutkimukseen osallistuneen lauluoppilaan kuuloelinsairaudella ei ollut merkittävää vaikutusta laulunopiskelussa.

Tämä opinnäytetyö voi olla hyödyllinen musiikkipedagogeille, joilla on ennakkokäsityksiä kuuloelinsairauksien vaikutuksista musiikin oppimiseen. Opinnäytetyön lopussa on kirjoittajan laatima opettajan opas sellaisten oppilaiden kohtaamista varten, joilla on kuuloelinsairaus.

Asiasanat:

mikrotia, klassinen laulu, musiikkipedagogiikka, klassinen laulu, kuulo

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Performing Arts/ Music

2022| 34 pages, 4 annex pages

lina Luukkonen

The importance of hearing organ abnormalities and diseases in learning and teaching singing

- Teaching study case on the influence of microtia in vocal studies and vocal teaching

The thesis is a written study case on a teaching experiment that examined the importance and effects of microtia in vocal studies and vocal teaching.

The author opens up about her first-hand experiences of acting as a music student and a vocal teacher who has hearing organ disease.

Two vocal pedagogues, who had experience of teaching vocal student with auditory organ disease, have been interviewed for the thesis.

A teaching case study revealed that the auditory organ disease of a vocal student involved in the study did not have a significant impact on learning singing.

This thesis may be useful for music pedagogues who have prejudices about the effects of hearing organ diseases on learning music. At the end of the thesis there is a teacher's guide prepared by the author to encounter pupils with hearing organ disease.

Keywords:

microtia, classical singing, music pedagogue, classical music, hearing

Sisältö

Sanasto

1 Johdanto	6
2 Mikrotia	7
2.1 Mitä mikrotia on?	7
2.2 Mikrotian vaikutus elämässäni: polkuni harrastelijasta pedagogiksi	8
2.3 Mikrotian vaikutus oppimisessäni: este vai harhapolku?	10
3 Taustaa pedagogialle	12
3.1 Musiikin oppimisen eri tapoja	12
3.2 Pedagoginen ideologiani pähkinänkuoressa	15
4 Tapaustutkimus kuuloelinsairauksien vaikutuksista laulunopiskelussa ja –opettamisessa	17
4.1 Haastattelut	17
4.2 Tapaustutkimuksen ensimmäinen kolmannes	22
4.3 Tapaustutkimuksen toinen kolmannes	26
4.4. Tapaustutkimuksen viimeinen kolmannes	28
4.5 Tapaustutkimuksen loppupäätelmiä	31
Lähteet	34

Liitteet

Liite 1: Opettajan opas: kuinka kohdata opetuksessa kuuloelinsairas oppilas

Sanasto

amusia	sävelkorvattomuus, sairaus, jossa ihminen ei kykene hahmottamaan musiikkia tai sävelkulkuja
arpeggio	murtosointu
audiokinesteettisyys	kehittynyt taito, jossa ihminen pystyy projisoimaan, kuinka ääni tuotetaan
Baha	kuulolaite, joka on Cochlear yrityksen tuotemerkki ja eniten myydyimpiä kuulojohtoistettuja kuulolaitteita Baha-kuulolaitetta voidaan käyttää joko luujohteisesti (magneetti- tai titaaniruuvikiinnityksellä) tai nauhalenkillä kiinnitettynä (käytetään yleensä vauvoilla ja taaperoilla, joilla kallon luut ovat vielä liian pehmeät titaaniruuviin) (https://www.cochlear.com/)
intervalli	sävelten välinen korkeusero: käytän opinnäytetyössäni numeroyhdistelmiä kuvaamaan intervaleja (esim. 1-3-5 on priimi, terssi, kvintti)
mikrotia	latinan sanoista <i>mikro</i> (pieni) ja <i>tia</i> (korva) synnyinnäinen kehityshäiriö, jossa joko toinen tai molemmat korvat puuttuvat tai ovat epämuodostuneet
rekisterinvaihto	fysiologinen tapahtuma, jossa äänihuulten värähtelytaajuus vaihtuu; rekistereitä ovat narina-, rinta-, keskirekisteri, pää-ääni sekä belttaus; klassisessa laulussa puhutaan (koulukunnasta riippuen) vain rintarekisteristä, (keskirekisteristä) ja pää-äänestä
staccato	lyhyesti ja terävästi soitettu tai laulettu nuotti

1 Johdanto

Opinnäytetyö aihe kuuloelinten sairauksien ja poikkeavuuksien merkityksestä musiikin oppimisessa kiinnostaa minua ja on minulle tärkeä johtuen omakohtaisesta kuuloelinsairaudestani mikrotiasta. Edustan selvää vähemmistöä tällä alalla.

län myötä tapahtuva kuulon alenema sekä tinnitus ovat yleisiä musiikkialalla, ja moni on saattanut kokea uransa musiikin parissa olevan ohi niiden johdosta. Haluan opinnäytetyössäni paneutua kuulon merkitykseen musiikkialalla ja kuuloelinten sairauksien vaikutukseen musiikin, erityisesti laulun, opiskelussa.

Tultuani Turun ammattikorkeakouluun klassisen laulun opiskelijaksi minua kohdeltiin opiskelijana samoin kuin ketä tahansa muuta opiskelijaa – toisin kuin aiemmissa musiikkiopinnoissani. Niinpä tämä opinnäytetyön aihe alkoi kiehtoa minua yhä enemmän myös pedagogin näkökulmasta ja halusin lähteä tutkimaan sitä, olenko poikkeustapaus, vai onko kuulolla niin suuri merkitys musiikin opiskelussa ja erityisesti laulunopiskelussa kuin omat aiemmat kokemukseni ovat antaneet minun ymmärtää. Siksi päätin tehdä pedagogisen tapaustutkimuksen oppilaan kanssa, jolla on myös mikrotia. Tutkin tapaustutkimuksen avulla sitä, onko täydellinen kuulo välttämättömyys sille, että voi pärjätä musiikkialalla ja edistyä lauluopinnoissaan, ja olenko poikkeustapaus kuuloni suhteen.

Tämän kirjallisen opinnäytetyön pääasiallisina lähteinä toimivat tapaustutkimukseni aikana tekemäni tallenteet. Ne on nauhoitettu opettaessani lauluoppilasta reilun puolen vuoden ajan. Lisäksi haastattelin kahta laulunopettajaa, Päivi Vahela-Nykästä ja Lilia Varnasta. Heillä molemmilla on pitkä opetushistoria ja kokemusta sellaisten lauluoppilaiden opettamisesta, joilla on ollut jokin kuuloelinsairaus.

2 Mikrotia

Tässä luvussa avaan mikrotian syntyperää ja sen vaikutuksia omassa elämässäni. En ole lääketieteen ammattilainen eikä tarkoitukseni ole kirjoittaa lääketieteellistä artikkelia mikrotiasta. Kuitenkin koen tärkeäksi esitellä asiaa lyhyesti opinnäytetyöni lähtökohdan, taustan ja näkökulman selvittämiseksi.

2.1 Mitä mikrotia on?

Mikrotia tulee kreikan sanoista *mikro*, pieni, sekä *otia*, mikä tarkoittaa korvan statusta. Mikrotia tarkoittaa siis tilaa, jossa henkilöllä on synnynnäisesti pieni korvalehti (pinna) ja mahdollisesti myös muita rakenteellisilla poikkeavuuksia (Suutarla, 2014). Mikrotian liitännäissairauksiin kuuluu yleisesti kasvojen luuston ja pehmytkudosten kehityshäiriöitä sekä huuli- ja suulakihalkioita. Tapaukset vaihtelevat hyvin vaikeista kasvojen alueen kehityshäiriöistä ainoastaan pieneen korvan epämuodostumaan. Esimerkiksi itselläni on edellämainittujen tapausten välimuoto: minulta on puuttunut lähes kokonaan oikean korvan ulkoinen korvalehti, tärykalvo sekä korvakäytävä. Korvakäytäväni on halkaisaltaan puoli millia (normaalin korvakäytävän leveys on noin 0.6 cm). Kuitenkaan minulta ei ole löydetty merkittäviä kasvojen alueen epämuodostumia tai poikkeamalle tyypillisiä liitännäissairauksia. Myöhemmin puuttuvan korvani tilalle on rakennettu plastiikkakirurgialla ulkoinen korvalehti.

Mikrotiaa esiintyy keskimäärin 2.1:llä vastasyntyneellä 10 000:sta, mutta esiintyvyys vaihtelee maantieteellisten alueiden välillä (Suutarla 2014). Suomessa syntyy arviolta noin 10–20 lasta (Kuuloliitto 2022.) joilla on synnynnäisiä kasvojen alueiden luustojen tai kudosten epämuodostumia, ja näistä noin joka 5:llä on mikrotia. Näin ollen Suomen asukasmäärään suhteutettuna Suomessa on noin 1 400–1 750 mikrotiatapausta (Koivula & Rostén 2009).

2.2 Mikrotian vaikutus elämässäni: polkuni harrastelijasta pedagogiksi

Musiikkiharrastukseni alkoi suhteellisen myöhään verrattuna moneen muuhun musiikin ammattiopiskelijaan. Perheeni ei ollut erityisen musikaalinen. Esimerkiksi minulle selvisi vasta konservatoriossa opiskellessani, että Suomessa on musiikkileikkikouluja. Tästä huolimatta kiinnostukseni musiikkiin on huomattu jo ollessani nuori. Olin nuorena kiinnostunut virsikirjojen nuoteista sekä kaapeissa pitkään pölyttyneestä melodikasta. Vannoin tosin toisen luokan kynnyksellä vanhemmilleni, etten halua mihinkään musiikkipainotteiseen peruskouluun, koska musiikki on typerää.

Kaksi vuotta myöhemmin koulumme rehtori soitti vanhemmilleni, että hänen mielestään minun pitäisi aloittaa instrumenttiopinnot. Silloinen rehtorimme toimi myös musiikinopettajanamme, ja hän huomasi minulla olleen poikkeuksellisen nopean kehityksen nuotinlukutaidossa ja nokkahuilunsoiton hallinnassa. Minulle annettiin kolme instrumenttivaihtoehtoa ja koska vanhempani eivät instrumenteista oikein tienneet, he ilmaisivat mielipiteensä seuraavasti: ”Viulua ei tule, koska kukaan ei sitä jaksaa kuunnella ja pianoa ei raahata kolmanteen kerrokseen”, joten aloitin huilunsoiton.

Aloitin yksityiset huilutunnit kymmenen vuoden iässä ja esiinnyin kaiken maailman kissanristiäisissä ja koulun juhlissa. Soittaminen oli ilo, ja harjoittelin nuorena paljon. Jopa naapurit tulivat koputtamaan oveen huolestuneena, jos en soittanutkaan joinain päivinä. Musiikin ilo paloi minussa vahvana ja sain siitä paljon voimaa. Kuulostani kuitenkin alettiin pian tehdä ongelma, hain musiikkiopistoon. En koskaan sinne päässyt, lautakunnan mielestä en hahmottanut asioita enkä kuullut tarpeeksi hyvin. Lähipiiri alkoi ensimmäistä kertaa epäillä kykyäni oppia musiikkia kuuloni takia.

Asuinpaikkani paikallinen seurakunta järjesti huilunsoitonopetusta ja kävin siellä soittotunneilla lukioikäni asti. Silloinen opettajani oli vaativa huilunsoitonopettaja, mutta hyvin lämmin. Hän ei koskaan vähätellyt kykyäni oppia, vaan kannusti

eteenpäin. Suurin ongelmani oli lähinnä rytmien hahmottaminen, mutta sekään ei hidastanut soittoharrastustani. Viettämäni vuodet Imatran seurakunnan soittotunneilla ja orkestereissa auttoivat minua uskomaan itseeni ja jatkamaan musiikin parissa lähipiirin epäilyistä huolimatta.

Eräs erityisen lämmin muisto herää pintaan vielä yli 10 vuoden kuluttua. Kerran orkesteriharjoitusten jälkeen jo edesmennyt kapellimestari pyysi, että huilusektio jää paikalle. Hän pyysi jokaisen meistä yksitellen soittamaan stemmansa. Tämän jälkeen hän piti meille puhuttelun siitä, että stemmat pitää opetella. Sitten hän osoitti minua, ja sanoi: "... linnan soitosta näkee ja kuulee, että hän harjoittelee paljon. Hän voi tuolla harjoittelulla saavuttaa vielä paljon elämässään". Nämä sanat ovat kantaneet minua useasti eteenpäin. Hän kuului kiistatta niihin ihmisiin, jotka uskoivat minuun sataprosenttisesti mikrotiasta huolimatta.

Hain Savonlinnan taidelukioon opiskelemaan 2010 ja valmistuin sieltä 2013. Aloitin huilu pääaineena sekä sivuaineena piano, koska ajattelin sen olevan hyödyllinen sivuinstrumentti. Näinä aikoina kuvittelin vielä, että minusta tulee konserttihuilisti ja huilunsoitonopettaja. Kuitenkin kohtalo päätti toisin, sillä minulla tuli erimielisyyksiä pianonsoitonopettajani kanssa. Marssin abiturienttivuoteni alussa klassisen laulun opettajan luo ja ilmoitin haluavani laulutunneille. Sain vaihtaa sivuaineeni lauluun viimeiseksi vuodeksi. Opettajani myönsi minulle, että hän olisi toivonut minua jo heti alussa oppilaaksensa, koska piti äänestäni. Olin pääsykokeissa antanut näytteen huilunsoitosta, mutta myös laulusta.

Olin äärimmäisen arka laulaja. Pelkäsin kuollakseni laulaa kenenkään kuullen, koska olin saanut kuulla koko ikäni, etten osaa laulaa. Uskalsin laulaa vain kun olin yksin kotona. Lauloin Tarja Turusen aikaisten Nightwish-kappaleiden päälle. Tuolloin en olisi ikinä uskonut päätyväni tähän, missä nyt olen.

Valmistuttuani Savonlinnan taidelukiosta 2013 aloitin opinnot Joensuun konservatoriossa. Tällöin olin edelleen huilisti, mutta päätin viimein rohkaistua ja

ottaa heti klassisen laulun sivuaineekseni. Jännitin ensimmäistä laulutuntiani valtavasti. Aloitimme tunnin ja heti ensimmäisen ääniharjoituksen jälkeen opettajani sanoi: ”Sinä olet laulaja, et huilisti”. Tämän jälkeen suuntasin suurimman osan opinnoistani laulun opintoihin, vaikka olinkin pääaineineni huilisti. Valmistuttuani jouluna 2015 muusikoksi klassinen huilu pääaineenani hain Joensuun konservatoriolle uudestaan ja aloitin opintoni klassisena pääainelaulajana tammikussa 2016. Sen jälkeen en juurikaan ole koskenut huiluun, vaan olen keskittänyt opintoni klassiseen lauluun.

2.3 Mikrotian vaikutus oppimisessäni: este vai harhapolku?

Kuten aiemmin viittasin, kykyäni oppia laulamaan on vähätelty useasti mikrotian takia. Musiikinopiskelussa minua on painostettu tekemään enemmän ja enemmän kuulon kanssa töitä. Nuorena vietin valtavan kauan aikaa nuottien parissa harjoituskopissa, ja koin vain epäonnistuvani yhä uudelleen ja uudelleen. Ennen opintojani Turun ammattikorkeakoulussa sain jatkuvasti todistella osaamistani ja niellä suuttumusta vähättelystäni. Koin usein olevani muita huonompi laulaja sekä muusikko, ja syytin aina siitä kuuloani. Ympärillä olevat ihmiset ja opettajatkin vähättelivät kykyäni oppia ja toimia muusikkona.

Päädyin laulun ammattiopinnoissani tekemään puolivahingossa empiirisen tutkimuksen itsestäni: en kertonut kuin harvoille kuuloviastani. Ennen kuin opinnäytetyöni aiheesta tuli julkista, vain kaksi opettajaa oli laulunopintojeni aikana tiennyt mikrotiastani ja lisäksi muutama kanssaopiskelija.

Turussa musiikkia opiskellessani olen ilokseni kokenut, että minua on kohdeltu kuin ketä tahansa normaalikuuloista opiskelijaa. Ennen näitä opintoja sain jatkuvasti kuulla, etten kuule tarpeeksi hyvin. Nykytilanteeni on johtanut siihen, että olen oppijana itselleni armollisempi: en piiskaa enää itseäni kuulon takia. Vielä ennen ammattikorkeakouluopintoja lauluohjelmiston opettelu oli ankaraa työtä: nuottini olivat täynnä intervallimerkintöjä ja sointumerkintöjä. Vietin useita tunteja harjoittelukopissa kuunnellen ja laulaen ohjelmistokappaleitani. Nykyisin

olen saattanut oppia kappaleen hyvinkin nopeasti. Testasin tätä paljon kolmantena opiskeluvuoteni valmistaessani valtavan määrän ohjelmistoa: valitsin viikon aikana harjoiteltavaksi neljästä kuuteen kappaletta, kuuntelin niitä nuottien kanssa sekä merkitsin muutamat tärppipaikat. Saatoin mennä laulutunnille ilman, että olin kertaakaan edes laulanut harjoittelukopissa. Tästä huolimatta suoriuduin kappaleen laulamista yleensä vain muutaman melodiasävelen virheellä. Menin usein samaa tekniikkaa käyttäen myös säestystunnille ja pystyin laulamaan kappaleen melodisesti lähes virheettömästi.

Tämä oman musiikinopiskeluani koskeva empiirinen tutkimus on herättänyt minussa valtavasti kysymyksiä ja pohdintaa siitä, ovatko oppimiseni ongelmat olleetkin vain ulkopuolista mentaalista harhaanjohtamista, vai onko kuuloni yksinkertaisesti vain parantunut. Henkilökohtaisesti olen kokenut olevani paljon vapaampi esiintyjä ja laulaja, kun kuulostani ei ole tehty suurta numeroa. Koska tämä tutkimus perustuu vain henkilökohtaiseen kokemukseen, voin tehdä vain omakohtaisia johtopäätöksiä ja soveltaa omia käytösmallejani tulevassa ammatissani laulunopettajana.

3 Taustaa pedagogialle

Tarkastelen tässä luvussa erilaisia oppimistapoja ja kerron omasta pedagogisesta ideologiastani, jonka kautta analysoin opetuskokeilussa keräämääni materiaalia.

3.1 Musiikin oppimisen eri tapoja

Jotta opettaja ymmärtäisi erilaisia oppijoita, hänen tulee tuntea kolme tyypillistä tapaa oppia: visuaalinen, auditiivinen ja kinesteettinen. Visuaalinen oppija oppii parhaiten näköaistinsa havaintojen kautta ja palauttaa asioita mieleensä visuaalisten mielikuvien kautta. Auditiivinen oppija oppii kuuloaistinsa kautta asiat kuulokuvina ja pystyy palauttamaan asioita mieleen kuulomuistin kautta. Kinesteettinen oppija oppii tuntoaistinsa kautta ja kokee asioita vahvimmin kehonsa tuntemusten kautta (Hyyti, Seitola & Tarviainen, 2007).

Musiikissa, erityisesti laulunopiskelussa korostetaan usein auditiivista ja kinesteettistä oppimista, visuaaliselle oppimistavalle jää hyvin vähän sijaa. Tästä voi seurata haasteita, jos oppilas oppii parhaiten visuaalisten esimerkkien kautta. Mikäli opiskelijalla on vaikeuksia auditiivisessa oppimisessa, hänen opettajiltaan voi päästä tahattomia lipsahduksia sävelkorvattomuudesta, jos he eivät osaa hyödyntää muita oppimistapoja auditiivisen tavan tukena. Havaintoni perustuu tietenkin omaan henkilökohtaiseen kokemukseeni. Verrattuani 14 vuoden huilunsoittotaivaltani laulunopiskeluun huomasin, että olen kokenut kuulokyvystäni huomauttelua paljon enemmän laulutunneilla kuin huilutunneilla. Tämä on ymmärrettävää, kun otetaan huomioon tyypillisen laulutunnin perusrakenne.

Laulutunti koostuu perinteisesti yleensä seuraavista komponenteista: äänenavaus, äänitekninen harjoittelu, ohjelmiston valmistelu ja kappaleiden hiominen. Jo äänenavauksessa kompastutaan tähän ensimmäiseen haasteeseen: kaikki äänenavaukset ja ääniharjoitukset tehdään perustuen

korvakuuloon. Opettaja soittaa haluamansa melodiakulun, jonka oppilas pyrkii toistamaan. Tätä jatketaan yleensä etenemällä puolisävelaskelein ylös tai alas riippuen harjoitteesta. Tässä kohtaa jo visuaalinen ja kinesteettinen oppija ovat pulassa, sillä heidän oppimismetodiaan ei tässä tueta käytännössä ollenkaan.

Seuraavaksi kuvailen käytännön esimerkkien kautta kyseisten oppijatyyppien hahmotustapaa laulunoppimisessa.

Visuaalinen oppija musiikissa

Visuaalista oppimista tuetaan laulutunneilla loppujen lopuksi hyvin vähän. Ohjelmistoa harjoiteltaessa toki annetaan nuotit, mutta nuoteista laulaminen on vain murto-osa laulun harjoittelemisesta ja valmistamisesta. Olen huomannut syyllistyväni visuaalisen hahmotuksen tukemisen puutteeseen välillä myös itse. Havahduin tähän vasta työstäessäni opinnäytetyötäni.

Minulla on ollut reilun vuoden ajan lauluoppilas, jolla on välillä ongelmia pysyä vireessä. Hänen äänensä karkaa välillä, vaikkei hänellä ole mitään fyysisiä ongelmia toistaa minun pianolla soittamaani säveltä. Ongelmat alkavat vasta ilmetä siirtyessäimme melodiakulkuihin. Keskusteltuani opinnäytetyöstäni hänen kanssaan kävi ilmi, että hänen on välillä vaikea hahmottaa pelkän kuulon varassa tuotettuja melodioita. Olin siis itsekkin unohtanut häntä opettaessani täysin visuaalisen oppimistavan.

Keskusteltuamme suunnittelin hänelle visuaaliset tukiharjoitukset. Toin laulutunnille mukanaani pienen MIDI-keyboardin, jonka hän sai pitää nuottitelineessä havainnollistamassa koskettimia. Opetin hänelle myös perusintervallit, koko- ja puolisävelaskelet ja lisäksi erityisen tärkeän seikan: vaikka melodiat nousevat, asteikkoharjoitteiden intervallisuhteet säilyvät. Tehdessämme intervallihyppyharjoitteita (kvartti ja terssi), sanoin sävelet hänelle ääneen ja hän pystyi MIDI-keyboardin kautta havainnollistamaan itsellensä

sävelsuhteet ja etäisyydet. Kun aloimme käyttämään näitä harjoitteita, hänessä alkoi tapahtua selvää kehitystä harjoitteiden ja kappaleiden melodioiden tuottamisessa jo muutaman tunnin jälkeen. Vaikka hänellä ei ole mitään tutkittua kuuloelinsairautta, halusin ottaa hänet mukaan tähän opinnäytetyöhöni loistavana esimerkkinä visuaalisesta musiikin oppijasta. Normaalikuuloisella henkilölläkin voi olla auditiivisessa hahmottamisessa ongelmia.

Auditiivinen oppija musiikissa

Olen itse luullut olevani äärimmäisen huono auditiivinen oppija. Tätä on tosin koko elämäni ajan minulle taottu: sinulla on huono kuulo, koska sinulta puuttuu toinen korva. Vasta aikuisena ja itse pedagogina olen alkanut pohtimaan tätä tarkemmin. Lääketieteen näkökulmasta katsottuna olen puolikuuro, jolta puuttuu suuntakuulo. Kuitenkin olen erityisen hyvin selviytynyt kuulotesteistä, ja minulla on kuulevalla puolellani poikkeuksellisen hyvä kuulo. Nykyään olen alkanut suosia auditiivista tapaa oppia. Esimerkiksi opetellessani uutta kappaletta kuuntelen kappaletta mahdollisimman paljon. Olen oppinut suodattamaan täysin sen, mitä laulaja teknisesti tekee ja keskityn kaikkeen muuhun oleelliseen: melodian kulkuun, dynamiikkaan, tekstiin sekä erityisesti säestyksen. Kuitenkin tähän pisteeseen pääseminen on vaatinut minulta vuosien mentaalista työtä. Kuuloni vähättelyn takia aloin kyseenalaistamaan paljon oppimaani: en enää erottanut, oliko kyse tekniikasta vai yksinkertaisesti siitä, etten kuullut. Sain jatkuvasti taistella henkisellä tasolla siitä, kuulenko varmasti, vaikka koen omaavani äärimmäisen hyvän sävelmuistin.

Kinesteettinen oppija musiikissa

Kinesteettiset oppijat oppivat tekemällä ja heidän vahvoina puolinaan voidaan pitää sitä, että he tietävät tarkoin, mitä osaavat ja mitä eivät (Orpana, 2013). He ovat tietoisia siitä, mitä heidän kehossaan tapahtuu ja mikä miltäkin tuntuu.

Kinesteettisen oppijaa osaa hyvin kuvailla itseään konkreettisilla sanoilla, esimerkiksi *tuntea, kokea, raskas, voimakas, käsitellä* jne. (Leitola, 2001).

Laulutunneilla kehotietoisuus ja kinesteettinen tuntemus ovat vahvasti esillä. Laulunopiskelun peruskiviä on oikeanlainen hengitystapa, jonka saavuttamiseen tarvitaan vahvaa kehon tuntemuksien analyysia ja tiedostamista. Esimerkiksi kehon joustavaa liikettä saatetaan hakea kuminauhojen avulla, kun halutaan stimuloida venymistä ja joustamista. Itse käytän lantionpohjan tukemiseen tasapainolautaa. Oppilas seisoo laudan päälle ja alkaa laulamaan yksinkertaisia harjoitteita. Tämä estää myös levottoman heilumisen, mikäli oppilaalla on sellaista. Kinesteettiset oppijat saattavat olla hyvin rauhattomia ja levottomia (Orpana, 2013), joten heidän kanssaan on hyvä käyttää rauhoittavia ja stabiloivia harjoitteita.

3.2 Pedagoginen ideologiani pähkinänkuoressa

Mielestäni opettajan tulee mukauttaa oppitunti yksilöllisesti kunkin oppilaan tarpeisiin. Tavoitteeni oppitunnin kulusta on samantyyppinen, kuin esimerkiksi yksilöpsykoterapiassa. Erityisesti psykodynaamisessa terapiassa tehdään näin: asiakas ohjaa tunnin kulkua ja terapeutti on enemmän passiivisessa tai johdattelevassa roolissa. Omasta mielestäni oppilaat eivät ole opettajia varten, vaan opettaja on oppilaita varten. En kahlitse oppilaitani tiettyihin raameihin, vaan annan heidän kokeilla asioita, vaikka ne eivät olisikaan niitä, mitä olisin pyytänyt. Esimerkiksi jos teen ääniharjoitteita, saatan antaa oppilaalle tietyn vokaali- ja konsonanttiyhdistelmän. Jos oppilas haluaa harjoitteen aikana vaihtaa sitä kokeillakseen jotain muuta, en tuomitse "tottelemattomuudesta". Sen sijaan kannustan etsimään keinoja, joilla oppilas voi löytää haluttujaa asioita tavoilla, joilla hän itse asian ymmärtää. Toki korjaan tarvittaessa, mikäli tilanne sitä vaatii.

Minua on erityisen paljon kritisoitu puheliaisuudestani opettaessani. Näen kuitenkin oppimiseen liittyvät asiat paljolti mentaalisen puolen kehityksen väylänä. Oppilaan on helpompi olla rento, jos hän saa puhua asioista, jotka ovat mielen päällä. Oli se sitten henkilökohtaisesta traumasta avautuminen tai

kuulumisten vaihtaminen, koen tärkeäksi antaa oppilaalle tilaa kertoa ja puhua asioista. Pysin puhumaan myös omista kokemuksistani osoittaakseni oppilaille, että olen ihan tavallinen ihminen ja teen virheitä. En ole koskaan pitänyt hierarkisesta asetelmasta oppitunneilla, sillä koen sellaisen painostavaksi oppilailleni.

Uskon lähtökohtaisesti myös siihen, että kuka vaan voi oppia laulamaan. Poikkeuksena on kuitenkin se tilanne, jos henkilö kärsii *amusiasta*. Kaikista ei välttämättä tule kuuluisia oopperalaulajia tai laulunopettajia, mutta laulu voi olla monelle nautinnollinen harrastus ja tärkeä itseilmaisukeino. Laulu on ollut itselleni valtava voimavara ja rikkaus läpi elämän, ja haluan jakaa sitä samaa myös muille.

Ehkä kiistanalaisin opetusmetodini on puhua intuitiivisen kuulon vääristymisestä. Kun puhumme tai laulamme, kuulemme kahta eri reittiä oman äänemme: ilmajohtoisesti (eng. air conduction) ja luujohteisesti (eng. boneconduction). Ilmajohtoinen kuuleminen tarkoittaa ulkokorvien kautta kuulemistä. Luujohteisesti kuulemisessa äänihuultemme värähtely resonoi luujohteisesti äänen suoraan kuulolimiiniin (tähän perustuu myös Baha-kuulolaitteen toimintaperiaate). Kuulemme siis aina oman äänemme kahta eri reittiä. Luujohteinen kuuleminen saattaa saada meidät kuulemaan äänemme tummempina ja raskaampina kuin se todellisuudessa on. Tämän takia laulaessa rekisterit kuulostavat omaan korvaan erilaisilta, vaikka ilmanpaine olisi sama rekisteristä riippumatta. Myös tila, missä laulaa, saattaa vääristää omaa kuuloa. Esimerkiksi isoissa saleissa äänellä on tilaa levitä, mikä heikentää ilmajohteista kuulemistä. Tämä johtaa yleensä siihen, että esiintyjä alkaa puskea ääntä enemmän, koska luulee, ettei se kuulu mihinkään, koska ei kuule itseään. Tämän takia kannustan oppilaitani enemmän kiinnittämään huomioita kinesteettisiin tuntemuksiin sekä äänittämään itseään, jotta he saisivat realistisen kuvan siitä, miltä heidän äänensä oikeasti kuulostaa.

4 Tapaustutkimus kuuloelinsairauksien vaikutuksista laulunopiskelussa ja opettamisessa

Tein tapaustutkimuksen omasta laulunopetuksestani tätä opinnäytetyötä varten. Itse kuuloelinpoikkeaman omaavana opettajana opetin samankaltaisista lähtökohdista olevaa lauluoppilasta, kuin itse olin aloittaessani laulunopiskelun. Opetin 29-vuotiasta lauluoppilasta 18 kertaa, 45 minuuttia kerrallaan. Oppilaalla on myös oikeanpuoleinen mikrotia, eikä häneltä ole löydetty muita liitännäissairauksia. Hänellä on siis hyvin samanlaiset fysiologiset lähtökohdat ja valmiudet, kuin itselläni oli aloittaessani laulunopiskelun. Oppilas ei esiinny omalla nimellään tässä opinnäytetyössä.

Tapaustutkimukseni tarkoituksena oli tarkastella ja pohtia omia toimintamallejani opettaessani. Tärkeimpänä tutkimuskysymyksenä oli: olenko minä vain poikkeus, vai onko minun kaltaisillani lähtökohdilla loppujen lopuksi suurta merkitystä erityisesti laulunopiskelussa ja oppimisessa sekä laulunopetuksessa?

Tallensin jokaisen oppilaan kanssa pitämäni laulutunnin. Tapaustutkimukseni perustuu puhtaasti omiin pedagogisiin näkemyksiini sekä havaintoihini, joita tein kuunneltuani pitämieni laulutuntien tallenteita. Havainnoin kuuloelinpoikkeavan henkilön kehityskaarta oppijana ja tein johtopäätöksiä omasta opetuskokemuksestani tallenteiden pohjalta. Tapaustutkimuksessa tehtyjen tallenteiden purkamiseen on käytetty opetuksesta nauhoitettuja äänitteitä, jotka on äänitetty aikavälillä 21.9.2021 – 14.3.2022 Turun konservatorion/Turun ammattikorkeakoulun, Linnankadun kampuksella.

4.1 Haastattelut

Oma laulunopettajan urani ja pedagoginen ideologiani on vielä hyvin varhaisessa kehitysvaiheessa. Halusin haastatella opinnäytetyötäni varten muutamaa laulunopettajaa, jotka ovat tehneet jo pidemmän uran opettajina. Haastattelemani

laulunopettajat ovat Päivi Vahela-Nykänen ja Lilia Varnas. Molemmilla on kokemusta kuuloelinsairaiden henkilöiden opettamisesta.

Haastattelukysymyksiksi valitsin kysymyksiä, jotka koskevat ko. opettajien mahdollisia kokemuksia kuuloelinsairaiden opettamisesta sekä sitä, mitä ajatuksia tällaiset oppilaat herättävät heissä. Varnaksen haastattelu on toteutettu livehaastatteluna ja Vahela-Nykäsen haastattelu puhelimitse. Ennen kuin avaan haastattelujani tarkemmin, esittelen lyhyesti haastatteleman opettajat.

Lilia Varnas toimii Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemiassa päätoimisena laulun tuntiopettajana. Varnaksella on yhteensä noin 30 vuoden opetuskokemus. Hän on aloittanut nuorena lauluopinnot Bulgarian Varnassa ja myöhemmin täydentänyt opintojaan Sibelius-Akatemiassa. Sieltä hän valmistui oopperan maisterikoulutuksesta, minkä yhteydessä hän suoritti myös pedagogisen pätevyyden. Varnas on toiminut laulunopettajanani syksystä 2018 lähtien. Hänellä ei ole aikaisempaa kokemusta sellaisten lauluoppilaiden opettamisesta, joilla on jokin kuuloelinsairaus.

Päivi Vahela-Nykänen on perustanut Sastamalaan Laulukoulu Preston vuonna 1993. Hän on opiskellut klassista laulua Tampereen konservatoriossa, josta ei kuitenkaan koskaan valmistunut, sillä hänestä tuli kesken opintojen kiertävä musiikkileikkikoulun opettaja. Tätä työtä hän teki 15 vuotta ennen kuin perusti laulukoulunsa. Vahela-Nykäsen pohjakoulutus on klassinen laulu, mutta hän opettaa kevyen musiikin laulua laulukoulussaan. Hänellä on tällä hetkellä nuori oppilas, jolla on Goldenharin syndrooma. Vahela-Nykänen opettaa myös kehitysvammaisia ja hän on opetusurallaan opettanut lauluoppilaita, joilla on ollut muitakin kehityshäiriöitä. Kuuloelinsairauksiin hän ei ole aikaisemmin törmännyt ennen nykyistä oppilastaan, jolla on Goldenharin syndrooma.

Halusin haastaa kysymyksilläni opettajien näkemyksiä ja mahdollisia ennakkoluuloja kuuloelinsairauksia kohtaan sekä pohtia kuulon merkitystä

laulunopiskelussa. Lisäksi halusin selvittää haastattelemieni laulunopettajien pedagogisia ideologioita.

Pedagoginen ideologia ja opetusmetodit

Minä näen opiskelijan potentiaalin heti, vaikka opiskelija olisi aloittelija. Joistakin opiskelijoista huomaa heti, että he ovat kuin siemeniä: annat vettä ja hoivaat sitä tarpeeksi, se kasvaa isoksi. Minulle on tärkeää nähdä opiskelijan potentiaali ja laulumateriaali. (Varnas 2021.)

Hyväksyn kaikki, jotka tuosta ovesta kävelevät sisään niin kauan, kun mulle mahtuu. Oma innostus on tärkeintä. Haluan että kaikki oppivat laulamaan, koska se on todistettu, että kaikki voivat oppia laulamaan. Toiset vähän paremmin kuin toiset. Vitsalla ei väännetä yhtään mitään, vaan se on se positiivisuus. Jo oppilaan omaamien ominaisuuksien kautta lähdän vahvistamaan niitä, joita sä osaat jo. Ja se hyväksyntä, että sä oot ainutlaatuinen ja että on turvallista olla tunnilla. Ihmisenä mä kaikki hyväksyn. Ihan kaikki. (Vahela-Nykänen 2022.)

Molemmat opettajat olivat sitä mieltä, että potentiaalisen oppilaan kanssa pystyy työskentelemään, oli kuuloelinsairaus tai ei. Vahela-Nykänen koki kaikki oppilaat tervetulleiksi, vaikka olisi minkälainen tausta. Varnas oli hieman varautuneempi verrattuna Vahela-Nykäseen, mutta vain mikäli kasvojen alueella oli enemmän fysiologisia poikkeavuuksia. Kumpikaan opettajista ei kokenut, että olisi joutunut muuttamaan omia opetusmetodeitaan kyseisten oppilaiden takia, mutta molemmat myönsivät olleensa aluksi hieman varautuneita.

Aluksi oli tehtävä erilaisia harjoitteita, että korvien välissä tapahtuva epävarmuus saadaan poistettua. (Varnas 2021.)

Aluksi olin toki hieman varautunut. Kuitenkin 35:stä 7–13-vuotiaasta oppilaastani, ei kukaan heistä kohtele kyseistä oppilasta eri tavalla. Tarkkailen häntä toki hänen tietämättään, mutta en ole muuttanut opetustapaani hänen kanssaan. Jokaisella on oma tie oppimisessa. Jokainen kokee asiat yksilöllisesti.” (Vahela-Nykänen 2022.)

Onko kuuloelinsairaus este ammattimuusikon tai musiikkipedagogin uralle? Entä harrastelijana?

Tässä oli eniten eroavaisuuksia haastattelevien välillä. Molemmat olivat kuitenkin sitä mieltä, että pelkkä kuuloelinsairaus ilman kasvojen alueen rakenneongelmia ei ole este musiikkiuralle. Varnas oli enemmän sitä mieltä, että tilanne on katsottava yksilöllisesti fysiologisista aspekteista.

Riippuu todella paljon tilanteesta ja rakennevirheiden vakavuudesta. Laulamiseen käytettävät lihakset kasvojen alueella ovat herkäät. Jos ne eivät pysty reagoimaan normaalisti, ei kukaan opettaja pysty korjaamaan tilannetta. Harrastelijana voi aina laulaa, niin kuin terapiana itselle. (Varnas 2021.)

Vahela-Nykänen koki asian eri tavalla. Hänestä on kiehtovaa opettaa ihmisiä, joilla on jonkinlainen ns. vaje eikä kokenut esteenä ammattiuralle:

Ei mitään esteitä tänä päivänä. Ne ovat minusta vieläkin parempia opettajia, sillä heidän on täytynyt mennä enemmän kantapäähän kautta kuin me muut...Jos ihmisellä on niin sanotusti joku vaje, niin ne ihmiset on yleensä varustettu vielä isommalla positiivisuudella ja ahkeruudella, koska heiltä puuttuu jotain...Niitä on niin äärimmäisen hieno opettaa. (Vahela-Nykänen 2022.)

Mitä haluaisit sanoa heille, jotka kamppailevat edellä mainittujen ongelmien kanssa?

Itse koen sekä kuuloelinsairaana opettajana että laulajana tärkeänä kannustavan ilmapiirin. Toki realiteetit pitää huomioida, mutta jokainen on yksilö. Uskon itse vahvasti siihen että kuka vaan voi oppia laulamaan ja ennen kaikkea nauttimaan siitä. Laulu tai mikä tahansa musiikkiharrastus voi olla elämänmittainen voima arjen keskellä.

Aina voi harrastaa laulua. Pitää kuitenkin muistaa fysiologiset haasteet ja omat tavoitteet laulun suhteen... Jos on kaunis ääni ja potentiaalia, minä työskentelen kanssasi, jos sinulla on motivaatiota. (Varnas 2021.)

Miettisin sitä enemmän näin, että mitä jos mulla ei olisi musiikkia? Minkälainen elämä se sitten olisi? Mulla se olisi täysin tyhjä elämä...sitten sä rupeet miettimään, että vaikka musta ei tulisikaan niin arvostettua opettajaa, soittajaa tai laulajaa...Arvostettua, niin kuin vaikka näissä piireissä tai mediassa. Mutta jos se tuo mulle jonkinlaista jotain erilaista sykkettä mun elämän niin kyl mä lähtisin sitä tekemään... Jos sä oot valmis tekemään töitä niin siitä vaan. (Vahela-Nykänen 2022.)

Onko kuulon merkitystä ylikorostettu musiikkialalla?

Mielestäni ei painoteta liikaa ja minusta pitää olla painotettuna kuulon merkitys. Mutta jos samanlainen (kuulo) kuin sinulla, en näe ongelmaa. Kuulet enemmän, kuin moni niin sanotusti ihminen, jolla on kaksi korvaa. (Varnas 2021.)

Kyllähän sen kuuluu olla tärkeä. Mut jos se ei (kuulo) ihan aina oo (kohdillaan), niin täytyy alkaa aukomaan sitä, mistä se johtuu.” (Vahela-Nykänen 2022.)

Varnas koki, että olen poikkeuksellisen hyväkuuloinen kuuloelinsairaudestani huolimatta. Vahela-Nykänen uskoo kuitenkin kuulolla olevan merkitystä, mutta kokee kuulon enemmän kehitettävänä aspektina kuin että se olisi ns. tuhoon tuomittu, jos kuulo ei heti ole täydellinen.

Tämä kysymys jakoi hieman mielipiteitä haastateltavien välillä. Minun mielestäni kuulon merkitystä on ylikorostettu, koska olen kokenut valtavia ennakkoluuloja kuuloni takia.

Jokaista sisään opetukseen tulevaa opiskelijaa on tarkasteltava yksilönä lähtökohdista riippumatta, eikä jokaista opiskelijaa voi työntää läpi samasta muotista, koska jokainen oppii vähän eri tavalla.

4.2 Tapaustutkimuksen ensimmäinen kolmannes

Yritin aloittaa laulunopetuksen tutkimushenkilönä toimivan oppilaani kanssa samalla kaavalla kuin kaikkien muidenkin lauluoppilaideni kanssa: haluan kuulla jokaisen oppilaan laulavan jonkin kappaleen ensimmäisellä laulutunnilla. Tämä yleensä toimii taustojen tarkistuksena, sillä observoin laulun aikana oppilaan olemusta, pohjatekniikkaa ja äänimateriaalia.

Ensimmäinen laulutuntimme oli ehkä tavallista kivikkoisempi, sillä oppilaan jännitys projisoitui holtittomana levottomuutena ja nauramisena. Oppilaalla oli valtavan iso kynnyks ylipäättään uskaltaa laulaa minulle. Koska en voinut aloittaa hänen kanssaan perinteisellä tavallani jännityksen takia, poikkesin tavallisesta käytännöstäni ja tein hänelle suppean, kaksiosaisen musikaalisuustestin.

Sovelsin pienin muutoksin sitä musikaalisuustestiä, joka tehtiin kaikille oppilaaksi pyrkijöille hakiessani Savonlinnan Taidelukioon 2010. Ensimmäisessä osassa soitin joitakin säveliä c1—c2 väliltä ja pyysin lauluoppilastani hyräilemään tai hymähtämään soittamani sävelen. Pyrin välttelemään ns. loogisia sävelkulkuja, ettei hän pystyisi päättelemään sävelkulkuja ja -suhteita. Tämän osion ansiosta onnistuin myös saamaan pienen käsityksen hänen äänestään hyminän kautta.

Toisessa osassa testiä soitin ensiksi kaksi säveltä peräkkäin eri korkeuksilta ja pyysin häntä kertomaan, kumpi sävelistä oli korkeampi tai matalampi. Lopussa vaikeutin testiä ja soitin kolme eri säveltä eri korkeuksilta ja eri oktaavialoilta. Testin tehtyäni saatoinkin päätellä, ettei lauluoppilaalla ollut minkäänlaisia fyysisiä ongelmia (viitaten tällä mikrotiaan) hahmottaa säveliä. Päinvastoin huomasin hänen omaavan paremman ymmäryksen säveltasoihin, kuin hän ehkä itsekään osasi odottaa.

Mun pää ei erota niitä. Mun mielestä mä lauloin samalla tavalla...Mä osaan siis matkia sitä vahingossa oikein?" (Tutkimushenkilö, ensimmäinen oppitunti 21.09.2021.)

Tein kiintoisan havainnon lauluoppilaani musiikillisista lähtökohdista: lauluoppilaallani on erinomaisen tarkka intuitiivinen sävelkorva ja kehotuntemus, toisin sanoen hänellä on vahva audiokineesteettinen tuntemus, jota avaan lisää myöhemmin.

Ensimmäisen laulutuntimme jälkeen jo tiesin, miksi tapaustutkimukseni on tärkeä: lauluoppilaastani huokui valtavaa potentiaalia, jossa keho tietää enemmän kuin mieli usko. Oppilas oli kuullut koko ikänsä, ettei osaa laulaa. Tähän voi varmaan samaistua suurin osa ihmisistä, jotka on pakotettu kansa- tai peruskoulussa laulamaan luokan edessä musiikinopettajalle.

Harva kouluttamaton ääni kuulostaa heti kauniilta. (lina, ensimmäinen oppitunti 21.09.2021.)

Kivikkoisen alun jälkeen olin silti hyvin optimistinen: oppilaallani oli kaunis ääni ja riittävästi kapasiteettia laulaa. Suurin haaste hänen kanssaan työskentelyssä oli itseluottamuksen puute sekä usko siihen, että hän kyllä osaa. Oppilaan toiveena laulutunneilta oli saada itsellensä luottamusta laulamiseen, sekä pystyä joskus laulamaan kumppanilleen Anna Erikssonin kappaleen *Kun katsoit minuun*. Itse toivoin eniten hänelle rohkeutta ja uskallusta käyttää ääntänsä.

Opetuksen edetessä huomasin käyttäväni hyvinkin epätavallisia opetusmetodeja, joita en ole käyttänyt muiden oppilaideni kanssa. Siitä

myöhemmin seuraavissa luvuissa. Suurimmaksi haasteeksi tutkimushenkilön kanssa muodostui edelleen hänen suuri kynnyksensä uskoa itseensä: Mitä enemmän sain häntä laulamaan, sen vaikeampi hänen oli ymmärtää ja uskoa tekemäänsä. Koska olen hyvin puhelias opettaessani, puhuimme laulutunneilla paljon kehotuntemuksista laulaessa. Oppilas yllätti minut useamman kerran opetusjakson varrella audiokinesteettisyydellään. Samaan aikaan hän kävi kuitenkin sisäistä kamppailua siitä, mikä hänen mielestään on oikeaa laulamista. Erityisesti toisen laulutuntimme aikana hän selitti, miten hän tuntee värähtelyn kitalaessaan ja nenäontelossaan, mutta tämä värähtely hämmentää häntä, koska hän koki sen olevan *väärin*. Hän osasi sanoittaa minulle äänen sointipaikan ja resonation ilman, että oli koskaan kuullutkaan kyseisistä sanoista: *”Miten sie voit näitä asioita tietää, jos et ole koskaan käynyt laulutunnilla?”* (lina, toinen tunti 28.09.2021.)

Aloin huomata heti ensimmäisten oppituntien jälkeen, että joudun lähestymään laulamista tämän oppilaan kanssa hieman eri tavalla kuin muiden lauluoppilaiden kanssa. Tein hänelle hyvin perinteisiä ääniharjoituksia, mutta laulatin hyvin pitkään paljon kansan-, lasten- sekä kevyen musiikin lauluja. Tällaiseen ohjelmistovalintaan päädyin lähinnä siksi, että koin helpommaksi tutustuttaa hänet yleisesti laulamiseen ja musiikkiin, kuin perehdyttää häntä klassisen musiikin ohjelmistoon.

Ongelmia tuotti myös oppilaan kyky uskaltaa laulaa: korkeus pelotti häntä. Vaikka kuulin oppilaan äänenväriin olevan korkea sopraano, oppilas vastusteli ja pelkäsi lähestyä säveltä c2. Sopraanon ääniala on vähintään c1—c3 välillä. Yleisesti ottaen aloittelevat sopraanot kykenevät tuottamaan c1—c2 väliset sävelet. Tämän lauluoppilaan kohdalla tilanne oli kuitenkin sellainen, että laulettava sävelala oli c1—a1. Näin ollen hänen kanssaan oli helpompi lähestyä laulamista tuttujen lastenlaulujen kautta.

Toimimme näin tapaustutkimuksen ensimmäisen kolmanneksen aikana. Lauloimme muun muassa seuraavia kappaleita: Tuiki, tuiki tähtönen (kehtolaulu),

Minä soitan harmonikkaa (Vladimir Šainski), Päivänsäde ja menninkäinen (Reino Helismaa), Vem kan segla förutan vind? (ahvenamaalainen kansanlaulu) ja useita kappaleita Margareta Othman-Sundellin ”Go ’morrön, sasolen” – lastenlaulukokoelmasta. Lisäksi teimme ääniharjoituksia, joissa noudatin seuraavia kaavoja:

- yksinkertaisia, maksimissaan kolmen sävelen kulkuja
- yhden tavun konsonantti- ja vokaaliyhdistelmiä (mm., ri, mi, jne.)
- suppeita hengitysharjoituksia (hengityksen rauhoittamista)
- sihinäharjoituksia (pallean aktivoimiseen).

Vasta toisen ja kolmannen laulutunnin aikana aloimme löytää yhteistä säveltä ja oppilas uskalsi alkaa laulamaan. Aluksi laulaminen oli ujoa ja hentoista, mutta ääni lähti voimistumaan laulutunnin loppua kohden. Oppilas alkoi myös löytää laulamisen iloa.

Kolmannen laulutunnin käytimme lähes kokonaan keskusteluun. Lauluoppilas oli kokenut viikon aikana valtavan inspiraation, mutta oli epäuskoinen omaa osaamistansa kohtaan. Hän kuuli oman äänensä äärimmäisen tukkoisena ja hentoisena. *”Johtuuko se siitä, etten kuule tarpeeksi hyvin?”* (Tutkimushenkilö, kolmas oppitunti 5.10.2021.)

Tässä vaiheessa opetusta koin suurimmaksi ongelmaksi oppilaan epävarmuuden, mutta myös itsepäisyyden: oppilaan oli vaikea hyväksyä ja muuttaa vanhoja uskomuksiaan laulamisestaan. Tapaustutkimuksen edetessä huomasin vanhojen uskomusten muuttamisen aiheuttavan pientä vääntöä meidän välillämme. Tätä avaan lisää myöhemmin.

Lauluoppilaan keho oli viisaampi ja mukautuvaisempi muutoksille, kuin mitä hänen mielensä antoi periksi. Kun hän ei ajatellut liikaa, keho mukautui pyytämiini toimintoihin ja ääni oli vapaa ja kulki ongelmitta. *”Siun kroppa ymmärtää paremmin tätä kuin siun mieli.”* (lina, kolmas oppitunti 5.10.2021.)

Laulutuntiemme edetessä minulle alkoi valjeta musiikin merkitys lauluoppilaalle. Hän ilmaisi musiikin nostavan hänessä esiin vahvoja tunteita, eikä halunnut omien sanojensa mukaan pilata itselleen tärkeitä kappaleita laulamalla niitä itse. Suuria tunteita aiheuttivat myös coverit ja käänöslaulut, joiden avulla pääsimme opettelemaan eri kielisiä kappaleita. Oppilas halusi laulaa minulle ruotsiksi, joka on hänen äidinkieltensä. Huomasin yllätyksekseni, että hänen äänensä sointi kirkastui ja vahvistui, kun hän lauloi äidinkielellään. Tästä innostuneena käytimme loput ensimmäisen kolmanneksen tunneista laulamalla ruotsinkielistä ohjelmistoa. Tämän kautta yritimme hyödyntää ruotsin kielen luontaista foneettista sijoituspaikkaa tuomaan suomen kielen sjoitusta laulaessa eteenpäin. Opetuksen ensimmäisen kolmanneksen lähestyessä loppuaan olin saanut jo hyvän kuvan lauluoppilaani äänestä, joka oli kaunis ja kirkas, mutta vielä hentoinen. Siinä olisi paljon potentiaalia. Oppilaan kuulo ei ollut tähän mennessä aiheuttanut vaikeuksia tuottaa laulaen pyydettyjä asioita oppitunnilla. Isoin ongelma oli ollut oppilaan oma epäusko kykyynsä oppia laulamaan.

4.3 Tapaustutkimuksen toinen kolmannes

Tapaustutkimuksen toisella kolmanneksella pystyimme jo pureutumaan enemmän lauluteknisiin asioihin. Tämä johti välillä oppilaan kipuiliuhin, sillä hänellä oli ollut vahva käsitys siitä, mitä hänen mielestään laulaminen on ja miltä laulamisen pitää kuulostaa. Takapakeiltakaan ei vältytty, sillä oppilaalla oli välillä uskonpuutetta omaan tekemiseensä. Ohjelmistoa lauloimme paljon tässä vaiheessa ja teimme paljon nk. karaokelaulantaa, mistä lisää myöhempänä. Lauloimme mm. seuraavia kappaleita: Ihmisten edessä (Jenni Vartiainen), Pahalta piilossa (Suvi Teräsniska), Jos menet pois (Suvi Teräsniska), Himlen i min famn (Carola Häggkvist), Varpunen jouluaamuna (Otto Kotilainen), Maa on niin kaunis (virsi), Think of me (Andrew Lloyd Webber), Wishing you were somehow here again (Andrew Lloyd Webber), Ikuinen virta (Indica), Hento kuiskaus (Suvi Teräsniska), Pikkuveli (PMMP) sekä Heilutaan (Tiktak). Kerron

myöhemmin, miksi ohjelmisto painottui kevyeen musiikkiin. Palasimme myös muutamaaan vanhaan kappaleeseen, joita käytiin ensimmäisellä kolmanneksella.

Tässä vaiheessa pureuduimme hieman vaikeampiin ääniharjoitteisiin, jotka sisälsivät mm.:

- isompia hyppyjä (kvartti sekä kvintti)
- arpeggio kulkuja (1-3-5-3-1)
- pidempiä melodiakulkuja (1-2-3-4-5-4-3-2-1)
- kehoaktiivisempia harjoituksia (mm. staccato).

Toinen kolmannes alkoi oppilaan murroksen ja kipuilun merkeissä omaa tekemistä kohtaan. Ennen kuin laulutunti ehti varsinaisesti edes alkaa, oppilas ilmaisi, ettei koe voivansa kehittyä enää enempää. Hän koki myös vaikeaksi kuunnella itseään, sillä hän ei pitänyt tavasta, jolla hän muodosti äänensä. Takapakit ovat hyvin tavallisia oppimisprosessissa. Muistutin häntä siitä, että takana oli vasta kuusi laulutuntia. Mainittakoon tässä, että itse käyn kaksi kertaa viikossa 45 minuutin mittaisella laulutunnilla 28 viikon ajan vuodessa. Ammattikorkeakouluopintojeni aikana käyn n. 224:llä 45 minuutin mittaisella laulutunnilla, joten kuusi laulutuntia on vain pieni pisara pitkäjänteistä oppimisprosessia.

Laulutuntien edetessä oppilaan turhautuminen nousi yhä uudelleen esille. Oppilaan oli välillä vaikea uskoa neuvojeni omien vahvojen uskomuksiensa takia. Muutaman kerran päätin hyödyntää kiukkua ja turhautuneisuutta keskivartalon tuen löytämiseen. Viha ja turhautuneisuus ovat oivia tapoja aktivoida keskivartaloa. Kun pidättelee vihaa sisällään ja hengittää hyvin syvään, niin adrenaliini aktivoi kehon lihaksia. Pysin useasti tunneillamme hyödyntämään oppilaan tunnetiloja ja kanavoimaan ne harjoitteiksi. Opettajan on turha yrittää puskea agendaansa läpi, mikäli oppilas ei ole kovin vastaanottavaisessa mielentilassa. Välillä on tärkeä myös antaa tilanteen ns. lipua eteenpäin. Opettaja ei voi koskaan tietää, mitä oppilaan elämässä on meneillään ja mitkä kaikki seikat laulutuntien ulkopuolella voivat vaikuttaa asioiden oppimiseen. Aina oppiminen ei voi olla nousukiitoa, välillä on seisottava paikoillaan, että voi oivaltaa uusia

asioita. Uusien asioiden oppiminen vaatii usein toistoja toistojen perään. ”*Ei voi kuulostaa Ariana Grandelta, jos ei ole koskaan laulanut.*” (lina, seitsemäs oppitunti, 9.11.2021.)

Uskon vahvasti siihen, että erityisesti laulunopiskelun ytimen kulmakivi on mentaalinen puoli. Jos oppilaalla on vahvoja lukkoja ja oletuksia omia tekemisiään kohtaan, se voi hidastaa merkittävästi oppimisprosessia. Huomasin tämän lauluoppilaani kanssa, sillä hänen vahvat omat uskomuksensa olivat juuri niitä tekijöitä, jotka pidättelivät häntä. Hän kipuli paljon, koska opetukseni soti vastaan hänen omia vahvoja uskomuksiansa siitä, mitä laulaminen on. Haastoin hänet useasti keskusteluissamme sanoittamaan ja pohtimaan sitä, mistä nämä hänen vahvat uskomuksensa ovat syntyneet. Kun oppilas antoi periksi ja tuotti haluamiani asioita laulutunneilla, hänellä ei ollut mitään ongelmia suorittaa teknisiä harjoituksia.

Oppilaan rekisterinvaihdot olivat välillä hyvin selkeitä, mikä on odotettavissakin näin laulunopiskelun alussa. Lauluoppilaalle alkoi hiljalleen kehittyä kirkasta tasaista sointia, kun hän ei miettinyt liikaa. Liika miettiminen oli hänen yksi manereistaan, joka vaikeutti välillä työskentelyä. Kun oppilas osasi päästää irti ja tehdä asioita, hänen kehonsa mukautui hyvin nopeasti ja luonnollisesti tuottamaan haluttuja asioita. Kun hänen ajatuksensa eivät harhailleet tai yrittäneet estää hänen laulamistaan, ääni soi ja kantoi vapaasti. ”*Täytyy olla vapaa, mutta ei liian rento.*” (lina, kahdeksas oppitunti, 16.11.2021.)

Kuten aiemmin mainitsin, lauluoppilaallani oli valtavan tarkka audiokineesteettinen hahmotuskyky. Hän tunsi kehonsa liikkeet hyvin vahvasti. Tämä aiheutti hänelle paljon hämmennystä, erityisesti silloin, kun yritimme tehdä rekisterinvaihtoja. Oppilas koki, että rintaäänänen venytys on oikea tapa laulaa. Toisin sanoen rintaääntä venytetään niin ylös, kuin mahdollista, vaikka luontevampaa olisi tehdä rekisterinvaihto. Oppilas aristeli käyttää pää-ääntään, koska se kuulosti hänestä liian hennolta ja pieneltä. Tämä aiheutti usein keskustelua, sillä yritin selittää hänen intuitiivisen korvansa olevan väärässä. ”*Mitä enemmän sie laulat, sitä paremmalta sie alat kuulostamaan.*” (lina, yhdeksäs oppitunti 23.11.2021.)

Tunti tunnilta oppilaan ääni alkoi vahvistua, vaikka mentaalinen taistelu oli edelleen vahvasti läsnä. Rintarekisteri toimi todella hyvin ja välillä oppilas uskalsi siirtyä keskirekisteriin ja pää-äänen käyttöön. Tästä huolimatta hän oli innokas kokeilemaan ja tutkimaan erilaisia tapoja, miten voisi laulaa.

Monesti laulutunneilla laulamme kappaleita useasti läpi ja oppilas haluaa kokeilla eri paikkoja, tuntemuksia ja tapoja laulaa sekä kokea oivalluksia näiden kautta. En halunnut painostaa oppilasta liikaa klassisen musiikin puolelle, vaan halusin etsiä laulutekniikkaa hänelle mukavien kappaleiden kautta. Vaikka olenkin pääasiassa klassisen laulun opettaja, en vierasta käyttää kevyttä musiikkia tunneilla. Näitä molempia tyylejä yhdistää se, että halutaan tuottaa ääntä terveesti ja ergonomisesti. Monesti laulutunteihimme sisältyi ns. karaoketyylistä päälle laulanta: oppilas toisti ulkoisen kaiuttimen kautta YouTubesta ja/tai Spotifysta ja lauloi niiden päälle. Koin tärkeäksi antaa hänen itse kokeilla ja oivaltaa asioita ja ennen kaikkea vahvistaa ja toistaa asioita. *”Niin kauan, kun et koe kipua, se on hyvä.”* (lina, kymmenes oppitunti. 17.12.2021.)

Meille tuli erinäisistä syistä useamman viikon tauko oppituntien pitämisessä. Tästä huolimatta olin ilahtunut siitä, että joitakin tekniikoita oli alkanut jo vakiintua oppilaan lihasmuistiin. Vaikka emme aina olleet samaa mieltä laulutunneilla, oli laulaminen sujunut oppilaan mielestä aiempaa helpommin ja hän jaksoi laulaa jo pidempiä ja vaikeampia kappaleita.

Näin ollen päätin testata oppilaan kuulon hahmotuskykyä ja sitä, kuinka hän luottaa siihen lähestyessämme tapaustutkimuksen toisen kolmanneksen loppua. Palasin vertailun vuoksi alkutunneilla käymiimme kappaleisiin (kuten *Vem kan segla förutan vind?*, *Minä soitan harmonikkaa* sekä *Päivänsäde ja menninkäinen*) ja saatoin todeta, että oppilaan ääni soi ja kantoi aiempaa vahvemmin ja laulaminen oli alkanut soida tasalaatuisemmin. Kehitystä oli tapahtunut valtavasti hyvin lyhyessä ajassa.

Testasin myös oppilaan kykyä jatkaa ääniharjoitetta ilman, että soitin melodiasa. Tuin häntä tutun ääniharjoitteen aikana pianolla aluksi normaalisti. Jossain vaiheessa lopetin soittamisen täysin varoittamatta ja oppilas jatkoi harjoitteen loppuun yksin. Hän ei edes heti huomannut, että välillä piano jäi pois, eikä se muuttanut hänen tapaansa tehdä harjoitetta. Tulin siihen tulokseen, ettei hänellä ollut kuulonsa tai kuullun hahmottamisessa minkäänlaisia ongelmia ja hän pystyi hahmottamaan sävelkorkeudet ja sävelsuhteet ongelmitta. *”Ymmärrät tosi paljon musiikista, vaikkeet osaa sanoittaa sitä”* (Iina, kahdestoista oppitunti, 28.01.2022.)

Olimme ohittaneet jo yli puolivälin laulutunneista ja opetuskokeilusta. Olin saanut vahvan käsityksen lauluoppilaani kyvyistä ja heikkouksista. Oppilaalla oli valtava kapasiteetti ja kyky oppia ja tuottaa ääntä. Hänen uskaltamisensa ja omat vahvat uskomuksensa olivat hidastaneet hieman hänen äänensä kehitystä. Kuitenkin tunti tunnilta hän uskalsi laulaa enemmän, rohkeammin ja haastavampia kappaleita. Onnistuimme nostamaan äänialaa lähes oktaavilla. Tässä vaiheessa ääniala oli a-g2, kun se ensimmäisen kolmanneksen aikana oli c1-a1. Oppimista ja työtä oli vielä paljon edessä, mutta olin erityisen ylpeä hänen kehityksestään ja edistyksestään tähän asti.

4.4 Tapaustutkimuksen viimeinen kolmannes

Tapaustutkimuksen lähestyessä loppuaan keskusteluissa nousi enemmän esiin musiikin syväallinen merkitys oppilaan omassa elämässä. Vaikkei oppilaallani ollutkaan juuri aikaisempaa musiikkikokemusta, oli joillakin kappaleilla hänelle hyvinkin vahva, jopa pyhä merkitys. Edelleenkin oli nähtävissä myös kipuilua oppilaan omista näkemyksistä laulua kohtaan. Kuitenkin kamppailut vähenivät ja läpimurtoja tapahtui valtavasti.

Tapaustutkimuksen viimeisen kolmanneksen aikana pystyin pureutumaan jo lauluteknisesti haastavimpiin harjoituksiin sekä kappaleisiin. Lauloimme mm. seuraavia uusia kappaleita: *Sinä lähdit pois (Ultrabra)*, *Kun katsoit minuun (Anna Erikson)*, *Soittajapaimen (kansanlaulu)*, *Sinisiä punaisia ruusunkukkia*

(kansanlaulu), Oman kullat silmät (kansanlaulu), Because of you (Kelly Clarkson), Nemo (Nightwish), Lastu lainehilla (Jean Sibelius). Tämän lisäksi palasimme vanhoihin kappaleisiin, joita oli laulettu aikaisemmin.

Uusia teknisiä harjoituksia (vanhojen lisäksi) teimme mm. seuraavasti:

- vaativampia melodiakulkuja (1-2-3-4-5-6-7-8)
- pidempiä staccato harjoituksia (5-3-1-5)
- yli 10 sävelen mittaisia harjoitteita (mm. 5-6-5-4-5-4-3-4-3-2-3-2-1)
- kaikkien laulun perusvokaalien (i, e, a, o, u) käyttäminen samassa ääniharjoituksessa (esim. edellä mainitussa harjoituksessa)

”Kaikilla, on ihan oma ääni.” (Iina, 13. oppitunti 4.2.2022.) Tapaustutkimuksen viimeinen kolmannes oli oivalluksia täynnä. Palasia alkoi loksahdella kohdilleen ja isoimmat kamppailut oppilaan kanssa olivat takana päin. Hän alkoi löytää ääneensä enemmän sointia ja ennen kaikkea uskoa oppimisprosessiinsa. Oppilaalle alkoi hiljalleen kypsyä vahvempi, oma ääni. Toki on myös muistettava, että oppilaan kiinnostus kallistui enemmän kevyeen musiikkiin (tämä oli molemmilla tiedossa jo alussa). Vaikka olenkin klassisen laulun opettaja, tiedän näiden molempien koulukuntien perustuvan hyvään, terveeseen äänenkäyttöön.

Pääsin pitämään oppilaalle toiseksi viimeisellä laulutunnillamme täysin klassisen laulutunnin, jossa kävimme yhdessä läpi Sibeliuksen laulun *Lastu lainehilla*. Tämän kappaleen on tainnut lähes jokainen klassinen laulaja laulaa jossain vaiheessa opintojaan. *”Se, mikä muutos sius on tapahtunut ensimmäisiltä tunneilta tähän tuntiin asti, ero on yö ja päivä ja eri planeetat”* Iina, 14. oppitunti, 16.2.2022.)

4.5 Tapaustutkimuksen loppupäätelmiä

Oppituntien ja tapaustutkimuksen tarkoitus oli lähtökohtaisesti selvittää, kuinka iso merkitys kuulolla on laulunopiskelussa. Tarkkailin useasti oppilastani eri tilanteissa ja haastoin häntä myös ehkä enemmän kuin nk. normaalikuuloisia oppilaitani. Tapaustutkimuksen viimeisellä kolmanneksella toistin alussa tehdyn

musikaalisuustestin, mutta testasin myös hänen melodiamuistinsa nopeutta. Soitin Spotifyn kautta oppilaalle kolme eri kansanlaulua: Soittajapaimen, Oman kullan silmät sekä Sinisiä punaisia ruusunkukkia. Soitin yhden kappaleen kerralla kaikkine säkeistöineen ja oppilaan piti tämän jälkeen toistaa melodia niin hyvin kuin muisti. Yllätyksekseni hän osasi jopa nimetä lähtösävelen kahdesta ensimmäisestä kappaleesta. Mainittakoon tässä välissä, että hän ei ollut aikaisemmin koskaan kuullut kyseisiä kansanlauluja tai nähnyt niistä missään vaiheessa nuotteja. Lisäksi vaihtelimme usein oppituntien pitopaikkoja, olimme eri luokissa ja vaihtelimme myös positioita minun ja oppilaan välillä (välillä hän oli minun kuurolla puolellani, välillä minä hänen jne.). Millään näistä tekijöistä ei ollut vaikutusta oppilaan kapasiteettiin tai kykyyn toimia laulutunneilla. Kuulo ei ollut missään vaiheessa ongelma. Isommaksi ongelmaksi osoittautuivat hänen omat vahvat uskomuksensa sekä pelkonsa epäonnistua. *”Mä en halua mokata. Mä haluan tietää etukäteen, mitä mun pitää tehdä.”* (Tutkimushenkilö, 15. oppitunti, 21.2.2022.)

Vaikeuksista huolimatta laulutunnit olivat menestyksellisiä. Olen vuosien saatossa opettanut yli 20:tä oppilasta, joilla on ollut eri äänityyppejä ja erilaiset lähtökohdat. Tapaustutkimukseen osallistunut oppilas ei kokemukseni perusteella poikennut muista opettamistani oppilaista. Jokainen on toki yksilö, mutta mentaaliset lukot laulaessa ovat enemmän sääntö kuin poikkeus. Kuulo ei ollut missään vaiheessa osa hänen ns. mentaalista lukkoaan. Sen sijaan hänellä oli äärimmäisen tarkka kuulo: Hän kuuli heti, kun lauloi väärin.

Uskon, että kuulo on myös kehitettävä asia laulun- sekä musiikinopiskelussa: harvat meistä ovat heti pystyneet tekemään täydellisiä melodiadiktaatteja ensiyrittämällä. *”Jos mä kuulen, mä kuulen. Siis kylhän kahdellakin korvalla kuuleva ihminen joutuu välillä kysymään asioita uudestaan.”* (Oppilas, 18. oppitunti, 14.3.2022.)

Oppilaan omat ajatukset olivat myös hyvin samanlaisia kuin omani. Oppilas ei missään välissä edes muistanut ajatella poikkeavaa kuuloaan. Toki meillä

kuuloelinsairailta on myös omia maneereitamme, kuten esim. käännämme kuulevan puolemme puhujaan päin. Nämä ovat opittuja asioita ja tapoja, emmekä koe niiden olevan maailmaa mullistavia asioita, vaan vain pieniä asioita helpottamaan meidän elämäämme. ”*Mun kuulo on käytännössä normaali. Vain suuntavaisto puuttuu.*” (Tutkimushenkilö, 18. oppitunti, 14.3.2022.)

Vaikka osasin jo aavistaa vastauksen kysymykseeni ”*Olenko minä vain poikkeus, vai voiko laulua oppia kuuloelinsairaudesta huolimatta?*”, oli opetuskokemus äärimmäisen mielenkiintoinen ja opettavainen. Oli mielenkiintoista päästä osaksi laulunopiskelun kehityskaarta sellaisen oppilaan kanssa, jolla oli käytännössä samat lähtökohdat laulunoppimiseen kuin itselläni. Jokaisella oppilaalla on oma polkunsä ja jokainen oppilas koskettaa opettajaa eri tavalla.

Omaa opettamista ja oppilaan kehitystä oli todella opettavaista havainnoida, tarkastella ja reflektoida. Lauluoppilaan hentoisesta pienestä äänestä kehittyi vahvempi, kantavampi ääni, joka selviytyi loistavasti alun haavekappaleestaan Anna Erikssonin *Kun katsoit minuun*. 18 laulutuntia on toki lyhyt aika, mutta laulu ja musiikin oppiminen on elämänmittainen matka. Hänen äänialansa nousi ensimmäisten tuntein c1-a1 alueesta a-b2, joista b-e2 jäivät jo käyttökelpoisiksi. Se on merkittävä äänialan laajeneminen näin lyhyessä ajassa.

Onko siis kuuloa yliarvostettu musiikin alalla?

Lyhyt vastaus: kyllä. Pitkä vastaus: Kuuloa voidaan aina lääketieteellisesti mittaauttaa. Mutta lainatakseni oppilaan sanoja: *Äänen kuuleminen on eri asia, kuin sen ymmärtäminen*. Kuuloa voi harjaannuttaa ja kehittää, kuten aikaisemmin jo totesin. Epävarmuuden luominen kuulon ympärille voi tehdä meistä ”kuuroja”. Eihän lapsikaan osaa pelätä asioita ennen kuin aikuinen alkaa pelottelemaan tai tapahtuu jotain. On monia eri oppimistyypppejä ja tapoja. Jos kuulet kaikki sävelet flyygelin 88 koskettimesta, kuulet tarpeeksi. Laulu ja laulamisen ilo on oikeus, joka kuuluu kaikille. ”*Laulaen iloa saamme, sitä toisille myös jaamme.*” (Vahela-Nykänen 2022.)

Lähteet

Hyyti, H., Seitola, T. & Tarvainen, V. 2007. Oppimistyylin yhteys oppimiseen. TU-53.1263 Oppiminen ja oppimisympäristöt ! tutkielmaraportti, aihe 6. Viitattu 27.2.2022. https://www.hyyti.fi/materiaali/070312_tutkielma_aihe6.pdf

Koivula, O. & Rostén, A. 2009. Opaslehtinen mikrotiasta. Opinnäytetyö, AMK. Satakunnan ammattikorkeakoulun Hoitotyön koulutusohjelma. Porin ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.10.2021. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200903301824>

Kuuloliitto 2022. Sisäkorvaistute. Viitattu 2.5.2022
<https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/sisakorvaistute/>

Leitola, K. 2001. Oppimisen NLP. Vammala: Kaisa Leitola ja Kustannusosakeyhtiö Tammi. Viitattu 2.4.2022

Orpana, L. 2013. Oppimistyylien tunnistaminen pedagogisena työkaluna. Opinnäytetyö, AMK. Musiikin koulutusohjelma. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 27.2.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201305219885>

Suutarla, S. 2014. Microtia. Väitöskirja. Kliininen laitos. Lääketieteellinen tiedekunta. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 10.10.2021
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-9721-8>

Opettajan opas: Kuinka kohdata opetuksessa kuuloelinsairas oppilas

Kokosin opettajan opaslehtisen niitä opettajia varten, joilla on kuuloelinsairas oppilas. Oppaan tarkoitus on tarjota työkaluja siihen, miten kohdata kuuloelinsairas henkilö ja/tai kuulon haasteet (mm. auditiivinen hahmotushäiriö) musiikin opetuksessa. Itselläni on kokemusta mm. klassisen pianon-, huilun- sekä sellonsoiton opiskelusta klassisen laulun lisäksi. Vaikka kirjoitan nyt lähinnä laulunopettajan näkökulmasta, olen tehnyt työkalupakin soveltuvaksi mille tahansa instrumentti- tai musiikinopettajalle oppilaan iästä riippumatta.

KUUNTELE

Oppilaan kuunteleminen voi tuntua itsestään selvyydeltä, mutta opettajan tulee kuunnella niin, että hän kuulee, mitä sanotaan. Kuuulosta puhuminen voi olla hyvin arka aihe henkilölle, jolla on kuuloelinsairaus. Jos oppilas puhuu avoimesti asiasta, opettajan tulee olla vastaanottavainen. On hyvä luoda avoin neutraali keskusteluilmapiiri, jossa opettaja toimii vastaanottavassa asemassa ja osoittaa olevansa kiinnostunut kuuntelemaan. Olan kohautus asenteella tai asian sivuuttamisella opettaja voi luoda oppilaalle sellaisen tunteen, että häntä vähätellään, ja se saattaa aiheuttaa oppilaalle tunnelukkoja.

KYSY

Opettajan kannattaa kysyä rohkeasti oppilaalta, miten hän itse haluaa tulla kohdatuksi. Kysymällä voi osoittaa aitoa kiinnostusta oppilasta kohtaan. Jos kyseessä on alaikäinen oppilas, on hyvä kysyä myös vanhemmilta, miten kuuloelinsairaus on hyvä ottaa huomioon. Kokemuksesta tiedän, että vanhemmilla voi olla ylisuojelevainen mielipide asiaan. Ensisijaisesti kannattaa kysyä oppilaalta, miten hän itse kokee tai haluaa tulla kohdatuksi asian kanssa. Oppilaalla ei tietenkään ole velvollisuutta avata tarkempaa terveydellistä tilaansa

Liite 1

niin halutessaan, mutta se, että opettaja ilmaisee kiinnostuksensa, osoittaa luottamusta ja turvaa oppilaalle.

ÄLÄ OLETA

Opettajan ei koskaan pidä olettaa asioita kuuloelinsairaasta oppilaasta. Olettaessaan opettaja automaattisesti osoittaa asenteensa, että oppilas ei pysty joihinkin asioihin kuulonsa takia. Tällainen asenne voi aiheuttaa turhaa epävarmuutta ja lukkoja, jotka voivat vaikeuttaa oppimista. Opettajan kannattaa antaa oppilaan osoittaa kyvykkyytensä ja taitonsa, eikä tehdä stereotyyppisiä oletuksia. Jokainen oppilas on yksilö vahvuuksineen ja heikkouksineen. Jos opettajan on vaikea irtautua stereotyyppisestä ajattelutavasta, hänen kannattaa työstää asiaa itsensä kanssa. Opettajan ei tule ilmaista oppilaallensa ennakkoletuksiaan tai epäilyksiään missään vaiheessa opetussuhteen aikana. Jos opettaja paljastaa sellaisia, hän saattaa rikkoa oppilaan luottamuksen opettajaa kohtaan.

SIVISTÄ ITSEÄSI

Teknologian aikakaudella informaatiota eri aihepiireistä on saatavilla hyvinkin nopeasti verkossa. Muutaman minuutin vaivannäöllä opettaja voi löytää helposti tietoa kuulosta ja sen vaikutuksista. Erityisesti Kuuloliiton sekä Kuuloavaimen verkkosivut ovat hyviä kuuloon liittyviä yleistietopankkeja. Lisäksi Kuulovammaisten lasten vanhempien liitolta (KVLVL ry) on saatavissa lisätietoja erityisesti lasten kuulosairauksista sekä erilaisista kampanjoista, mm. *Hei, huomaa mut!* – kampanja. Opettajan tulee osoittaa oppilaalleen, että hän on aidosti kiinnostunut oppilaasta yksilönä. Opettaja osaa huomioida kuuloelinsairaahan oppilaan tarpeita, kun hän on perehtynyt oppilaan kuuloelinsairauteen. Opettajan kannattaa muistaa, että jokainen kuuloelinsairaskin oppilas on yksilö ja myös kuulosairauksien haastavuudet vaihtelevat yksilötasolla.

OLE LUOVA

Auditiivisella hahmotuksella on valtava merkitys musiikinopiskelussa. Silti opettajan ei pidä unohtaa myöskään kinesteettistä sekä visuaalista tapaa oppia. Käyttämällä luovuutta opettaja voi ylläpitää opetuksensa mielekkyyttä sekä luoda uusia tapoja oppia ja opettaa. Mielikuvat eivät toimi kaikilla yksilöillä, joten opettajan kannattaa hyödyntää konkreettisia asioita ja tavaroita opetuksessa. Tämä lisää myös opettajan ammattitaitoa ja estää kaavoihin kangistumista. Kaikki oppivat vähän eri tavalla, joten jos joku ei opiakaan samalla lailla kuin toinen, opettajan ei pidä leimata tällaista oppilasta esimerkiksi sävelkorvattomaksi tai kyvyttömäksi oppimaan asioita. Siksi opettajan on tärkeää huomioida yksilön tarpeet. Erityisesti visuaalisia ja kinesteettisiä harjoituksia tai keinoja kannattaa hyödyntää joko yhdessä tai erikseen. Kannattaa yhdistää esimerkiksi auditiivinen ja kinesteettinen (kuuntelu ja liike) tai visuaalinen ja kinesteettinen (katse ja liike) tulokulma opetuksessa. Opettajan tulee huomioida, että nuoteista lukeminen on hyvin suppea visuaalinen tapa oppia.

Seuraavassa on muutamia esimerkkejä siitä, minkälaisia apukeinoja itse olen käyttänyt opiskellessani ja opettaessani;

1. Pianonsoittoa opiskellessani lakkasin kynteni erivärisiksi, jotta oppisin sormijärjestykset. Tarrat ajavat saman asian.
2. Keskivartalon tukea ja oikeaa lauluasentoa etsittäessä käytän lauluoppilaillani tasapainolautaa. Tätä voi soveltaa usean puhallin- ja vaskisoittimen sekä jousisoittinten opetuksessa.
3. Kun etsitään tasaista hengitystä sekä kinesteettistä yhteyttä keskivartaloon hengityksen aikana, käytän juomapillejä ja ilmapalloja. Tätä voi soveltaa myös puhallin- ja vaskisoittimien opetuksessa.

Liite 1

4. Kun haluan havainnollistaa intervallisuhteita tehdessäni ääniharjoituksia, käytän MIDI-keyboardia, jolla havainnollistan teoreettisesti äänten suhteet ja intervallit.

Tässä on vain muutama esimerkki erilaisista tavoistani, joilla täydennän auditiivisuuteen pohjautuvaa opetustani. Vain taivas on rajana, miten erilaisia tapoja opettaja voi etsiä tai keksi opettamisensa tueksi ja avuksi. Opettajan kannattaa aina kysyä oppilaalta itseltään, millaisia harjoitteita hän toivoisi. Kaikki harjoitteet eivät toimi kaikilla, joten opettajan tulee kysyä myös rehellistä palautetta käyttämistään metodeista.